

6. KAPITOLA

Barbara Panklová a Josef Němec

Na počátku února roku 1837 oslavila Barbara Panklová sedmnáctiny. Nevíme, v jaké konstelaci, s jakými hosty, nevíme o této události, pokud vůbec nastala, vlastně nic. Třeba ani žádná oslava nebyla. Ale v podvědomí zúčastněných bublalo cosi jako „vdavky naší Betty“. Ano, rodičům se zdálo, že je nejvyšší čas! Počestnost jejich nejstarší dcery byla ohrožena... Patrně padala na váhu i skutečnost, že Terezie Panklová začínala svůj samostatný život jako dvojnásobná svobodná matka, navíc ve velkoměstě, a toho se všemožně snažila svoji dceru ušetřit. A nejen tím, že ji poslala na několik let do Chvalkovic k rodinným přátelům. Pozorovala, že její nejstarší dcera je středem zájmu nejen chlapců, ale i mužů všeho věku a že není vůči tomuto vábení vůbec imunní; naopak, její kroky se matce jevily jako velmi vstřícné...

Rychle s Betty pod čepec... To byla nepsaná strategie v bytě pod ratibořickou ratejnou.¹ Na pomyslný svatební trh přicházeli již první uchazeči. Zachoval se pohár, do kterého bylo vedle jména Betty Pankl vyryto také jméno Mathias Schildorfer.² Zůstane patrně navždy tajemstvím, kdo byl tento mladý muž. Zdá se, že také Leopold Weisflog³ hrál v Barbařiných mladých láskách poněkud jinou roli, než mu jako outsiderovi po letech spisovatelka přiřkla. Kdysi dávno si poznamenala: „Dobrý Leopold – jeho vděčnost za moje jediné dobré slovo.“ A objevili se i další, z jejichž skrytého zástupu mohu jmenovat mladého Ottenfelda⁴ či Donáta a jeho „lásku“⁵, krátce citový život mladé ženy kolem sedmnáctého roku jejího života byl velmi, velmi bohatý. I děd spisovatelky Gisely Náchodské (vl. jménem Leona Gábrlová) se o mladou Barbaru ucházel.⁶ S odstupem téměř dvou staletí se jeví zástup nápadníků docela velký. A to ještě budoucí hlavní favorit zůstává stranou.

Ano, nejsou to než útržky, z kterých neplynou žádné pevné či jisté závěry. A Josef Němec? Kdy se objevil tento osudový muž mladičké Barbary? Zdá se, že setkání budoucích manželů lze hledat pod notickou: „Nová známost – nechuť – domluva – svátek – běda, už je veta po všem – lítost – odchod matky – slovo – voják jako

¹ Obecně Lenka Křížová, Milenky, manželky, matky. Podoby a proměny vztahu muže a ženy ve druhé polovině dlouhého 19. století, Praha 2025, s. 125sq., s. 167 sq.

² ŽBN I, s. 38. Jedná se o nápis vyrytý na broušené sklenici.

³ Viz předchozí kapitola; srv. ŽBN I, s. 40.

⁴ Srv. ŽBN I, s. 338–339, někteří předpokládali, že ctitelem mladé Barbary byl jeho bratr neuvedeného jména.

⁵ Tamtéž.

⁶ ŽBN I, s. 38.

voják – zvykání – lichocení – marnost, marnost! – mrzutost – nové plány – odpor – odprošení a slib – konec všemu – /žalost /...“⁷ Aniž bych předbíhal, lze z těchto v podstatě výkřiků vycítit poměrně zřetelně nechuť k nové známosti. Budoucí ženich Josef Němec tu není přímo jmenován, a to ani v narážce. Ale jednalo se vysoce pravděpodobně o tohoto muže. Onen odkaz na svátek bych spojil se 4. prosincem, kdy měla svátek Barbora (Barbara). Případný svátek sv. Josefa (19. březen) je příliš pozdní, již před tímto datem vystupovali oba budoucí manželé společně.

O tomto člověku řekl Panklovic rodině vrchní myslivec u finanční (pohraniční) stráže J. Anton, který se s Johannem Panklem přátelil. Mluvil o svém představeném Josefu Němcovi, který čekal na povýšení a hledal nevěstu. Pro Panklovy to byla velmi zajímavá informace, zejména pro paní Terezii. A tak pozvali J. Němce domů. Šlo o vysokého štíhlého muže v uniformě, který byl kromě své postavy nápadný svou velmi hlasitou mluvou. Byl o patnáct let starší než Barbara Panklová. Podle jednoho z prvních spisovatelčiných životopisců Václava Tilleho si Němec při své první návštěvě s nelíčeným překvapením všiml, že jeho zamýšlená nastávající „si hrála prý s pannou, schovala ji rozpačitě a bála se tohoto vysokého, hlučného muže v upjaté uniformě, jenž se nutil s ní žertovat a zacházel s ní jako s holčičkou. Cítila k němu odpor a nechtěla se jí ani uvěřit, že se má pojednou stát nevěstou...“⁸

Jsem přesvědčen, že tato skoro básnická charakteristika osobního setkání budoucích manželů je poněkud přitažena za vlasy a nejspíš neodpovídá dobové realitě. Vždyť Barbara Panklová byla tělesně vyspělá sedmnáctiletá mladá žena, která byla zvyklá na pozornost mužů všeho věku. Navíc ona poznámka o panence je mnohem pozdější konstrukce, vnesená do popisu Němcových námluv.⁹ Snad se tak stalo proto, aby byl zesílen kontrast obou osob, což se nepochybně docela zdařilo.

Tlak rodiny narůstal, a tak se začalo rýsovat finále v podobě svatebního obřadu. Tomu přirozeně předcházely zasnuby. Ty proběhly dne 8. března 1837 na faře v České Skalici. Tento akt byl i jistou právní zárukou budoucího sňatku. „Zasnoubení liší se od slibu manželského tím, že zde směřuje k bezodkladnému uzavření manželství – zasnoubení je tedy překážkou uzavření manželství s jinou osobou.“¹⁰ Dokument o zasnubách je podepsán P. Františkem Hurdálkem, místním farářem

⁷ ŽBN I, s. 40, srv. i s. 340–341. MBN, i.č. 463. T. Němcová uvedla v listu z roku 1912 poněkud odchylné znění těchto zápisků: „Ženich nudný, líbí se matce – Mnoho slzí a vzdechů ... Běda, už je po všem – Lítost – můj předobrá otec (pozn.TN: chtěl před stavbou ženicha odbýti) – Odchod matky – Slovo – Voják jako voják – Zvykání – marnost, marnost – Nárek – Žalost – Nebezpečí života – Přípravy ke svatbě – Pláč – Ráno svatební – Ubohý J. – Divoký tanec...“ a T. Němcová adresátovi listu dodala: „Zavazuji Vás, ctěný pan řídící k čestnému slovu, že tyto poznámky nikomu nesdělíte, aniž je zveřejníte. (T. Němcová K. Pleskačovi, 14. únor 1912).

⁸ V. Tille, Božena Němcová, s. 30.

⁹ Pochází patrně od Karla Pleskače, Ratibořská idyla, Praha 1920, s. 46. Pamatovala si ji i dcera paní Boženy Theodora Němcová, která v dopise z roku 1912 napsala: „Když přišel otec můj (jako ženich na návštěvu), hrála si s pannou, kterou před ním schovala.“ MBN, i.č. 461 (T. Němcová V. Vávrovi 2. ledna 1912).

¹⁰ Podle Ottův slovník naučný 28, Praha 1908, s. 460; přijímám tento výklad J. Poláka, Dětsví, s. 92–93; podle reprodukce z knihy František Kubka, Miloslav Novotný, Božena Němcová, Praha 1941, s. 60 a 61.